

KEMALISMENS SEX PILAR

För att förstå varför den turkiska staten agerar som den gör kan det vara av värde att känna till de principer som den turkiska konstitutionen vilar på. Grunden för all officiell politik i Turkiet är den ideologi som kallas kemalism. Alla etablerade partier kallar sig kemalistiska och kemalismens principer är också landets konstitutionella grund. Nedan har jag gjort en kort, närmast telegramaktig, presentation av dess grundläggande beståndsdelar.

Kemalismen formulerades i partiprogrammet för Republikanska folkpartiet (Cumhuriyeti Halk Partisi) 1931. I Turkiet oftast kallad *ataturkçuluk*.

Dess grundläggande principer uttrycks ofta som sex punkter kallade pilar (*altı ok*) som funnits inskrivna i konstitutionen sedan 1937. Dessa är: Republikanism, sekularism, nationalism, populism, statism, revolutionism/reformism. Det är dem som symboliseras av CHPs emblems pilkärve.

Republikanism (*Cumhuriyetçilik*) kom till som princip 1923 då det blev förbjudet att verka för sultanatets återkomst. Det är republikens grund. Stått oändrad som konstitutionens första artikel genom många förändringar. Alla tidigare turkiska stater var dynastiska. I Republiken Turkiet skall parlamentet vara den högsta makten.

Nationalism (*milliyetçilik*) skulle användas till att skapa ny nationell identitet, som inte längre var islambaserad. Man började skapa historiska myter om turkarnas ursprung och Anatoliens historiska djup. Atatürk: ”Det turkiska folket som utgör den turkiska republiken är den turkiska nationen.” Alla som bor inom Republiken Turkiet skall erkännas som turkar, men också erkänna att de är turkar. Den turkiska nationens språk är turkiska.

Sekularism och nationalism hade varit framträdande ideologiska moment för de osmanska ungturkarna åtminstone sedan 1913. På 1930-talet drevs de till extremer.

Sekularism (*laiklik*) betydde inte längre bara åtskillnad mellan religion och stat, utan ett totalt uttraderande av religion från offentliga miljöer (laicism) och total statlig kontroll (erastianism) över de religiösa institutioner som tilläts vara kvar.

Sekulariseringen av staten hade pågått i nästan 100 år inom det osmanska riket, innan det fick slutgiltigt uttryck med kalifatets avskaffande 1924. Samtidigt var det först i 1924 års konstitution som islam blev statsreligion. Osmanska riket hade aldrig haft någon officiell statreligion. 1928 avskaffades också islam som statsreligion i Turkiet. Man skulle alltså kunna säga att Turkiet bara varit officiellt muslimskt under 4 år.

Populism. (*halkçilik*) Framhölls starkt under hela första världskriget, innebär att nationell solidaritet skall stå före klass- eller gruppintressen. Därför kan drivande av särintressen vara ett hot mot nationen, enligt konstitutionen.

Revolutionism/reformism (*inkılapçılık*): Svåröversatt term vars radikalitet tolkas olika. Betyder i grunden ”uppslutning bakom en ordnad och statligt styrd förändring av samhället”. Att översätta med revolutionism leder västerländska tankar till den socialistiska traditionens revolutionsuppfattning och historia. Den turkiska *inkılapçılık* har egentligen aldrig hävdats att den utgår från folket. Även om den möjligen har sagts vara för folkets skull.

Statism (etatism). (*devletçilik*) Innebär att staten skall vara ledande i ekonomin och stå för de investeringar som privata initiativ inte klarar. Var i början influerat av sovjetisk planhushållning men behöver inte tolkas så. Kan tolkas som statens ansvar att sköta den infrastruktur som den rena marknadsekonomin inte finner lönsamma. Har heller inte förhindrat ganska långtgående privatiseringar under 1990-talet.

